

Голові Разової спеціалізованої ради PhD 15124
Запорізького національного університету,
д.фіз.вих., професору,
Тищенко Валерії Олексіївні

РЕЦЕНЗІЯ

Соколовой Ольги Валентинівни, кандидата наук з фізичного виховання та спорту, доцента
на дисертаційну роботу Парій Світлани Борисівни
«Підготовка майбутніх фахівців туризму до діяльності у професійному інформаційному
просторі»
на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю А1 Освітні науки, А Освіта

Сучасний розвиток вищої освіти відбувається в умовах масштабної цифрової трансформації суспільства, що зумовлює необхідність оновлення змісту та технологій професійної підготовки майбутніх фахівців. Особливо гостро ця проблема постає у сфері туризму, діяльність якої сьогодні ґрунтується на використанні інформаційно-комунікаційних технологій, цифрових платформ, інформаційних систем: управління туристичними процесами, електронних сервісів та мережевої професійної комунікації.

За цих умов конкурентоспроможність сучасного фахівця підвищується не тільки за рахунок рівня професійних знань, а й за умови готовності працювати в цифровому професійному середовищі, ефективно здійснювати інформаційний пошук, критично оцінювати інформацію, організовувати професійну взаємодію та використовувати сучасні цифрові інструменти для розв'язання професійних завдань.

Незважаючи на суттєвий науковий доробок, присвячений проблемам професійної підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі, цифрової трансформації освіти та використання інформаційно-комунікаційних технологій у туристичній діяльності, питання формування готовності здобувачів вищої освіти до професійної діяльності саме в умовах професійного інформаційного простору залишаються недостатньо розробленими. Аналіз дисертаційного дослідження засвідчує, що до його виконання не було сформовано цільового педагогічного бачення професійного інформаційного простору як середовища професійної діяльності майбутнього фахівця туризму. Потребували уточнення його структура та функціональні компоненти, недостатньо обґрунтованими залишалися критерії, показники й рівні сформованості відповідної готовності. Крім того, потребували подальшого наукового опрацювання педагогічні умови, структурно-функціональна модель підготовки, методичне забезпечення процесу її реалізації, а також питання об'єктивного діагностування результативності професійної підготовки в умовах цифрової трансформації туристичної освіти. Саме необхідність комплексного розв'язання зазначених проблем зумовлює актуальність виконаного дисертаційного дослідження та його практичну значущість для сучасної системи вищої освіти.

У зв'язку з цим дисертаційне дослідження Парій Світлани Борисівни є своєчасним і актуальним, оскільки спрямоване на комплексне розв'язання важливої науково-педагогічної проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців туризму в умовах цифрової трансформації освіти та туристичної галузі. Робота має вагоме теоретичне й практичне значення, відповідає сучасним тенденціям розвитку вищої освіти та потребам підготовки конкурентоспроможних фахівців туристичної сфери.

Мета дисертаційного дослідження сформульована чітко, логічно пов'язана з об'єктом, предметом та завданнями роботи. Послідовність виконання визначених завдань забезпечила досягнення поставленої мети та дозволила отримати науково обґрунтовані результати.

Методологічний апарат дослідження є цілісним, а використаний комплекс загальнонаукових, педагогічних, емпіричних і статистичних методів повністю відповідає предмету дослідження.

Наукова новизна дисертації полягає насамперед у створенні цілісної педагогічної системи підготовки майбутніх фахівців туризму до діяльності у професійному інформаційному просторі. Авторкою вперше розроблено структурну модель підготовки, визначено педагогічні умови її реалізації, обґрунтовано структуру готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності у цифровому інформаційному середовищі, визначено критерії, показники та рівні її сформованості.

Особливої уваги заслуговує теоретичне обґрунтування поняття «професійний інформаційний простір» як педагогічної категорії та визначення його структурних складових, що дозволило сформулювати новий науковий підхід до організації професійної підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі.

Важливим результатом роботи є також розвиток існуючих наукових положень щодо професійної підготовки майбутніх фахівців туризму в умовах цифровізації освіти. Подальшого розвитку набули науково-методичні підходи до інтеграції цифрових технологій у професійну підготовку, формування професійної готовності та організації освітнього процесу із використанням сучасних інформаційних ресурсів.

Теоретична значущість дослідження полягає у поглибленні сучасних уявлень про закономірності формування готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності у цифровому середовищі, розвитку положень компетентнісного, діяльнісного та системного підходів до професійної освіти, а також у подальшому розвитку методології педагогічного моделювання освітнього процесу.

Практичне значення дисертації визначається можливістю широкого використання отриманих результатів у діяльності закладів вищої освіти. Запропоновані авторкою змістові модулі, діагностичний інструментарій, педагогічні умови та організаційні форми професійної підготовки можуть бути використані під час модернізації освітніх програм спеціальності «Туризм», удосконалення програм практичної підготовки, організації позааудиторної діяльності здобувачів освіти та підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників.

Дисертація характеризується високою культурою академічного письма, логічною структурою викладу матеріалу та послідовністю розкриття авторської концепції. Науковий текст викладено державною мовою із використанням сучасної педагогічної термінології, що відповідає вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

У вступі дисертаційної роботи авторкою послідовно й аргументовано обґрунтовано актуальність обраної теми, яка відповідає сучасним тенденціям цифрової трансформації професійної освіти та розвитку туристичної галузі. Чітко визначено об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження, сформульовано гіпотезу, що логічно узгоджується із загальною концепцією роботи та визначає її експериментальну спрямованість. Належну увагу приділено характеристиці методологічних засад дослідження, обґрунтуванню комплексу використаних теоретичних, емпіричних й математико-статистичних методів, адекватних поставленим меті та завданням. У вступі повною мірою розкрито наукову новизну, теоретичне й практичне значення одержаних результатів, наведено відомості про їх упровадження в освітній процес, а також публікації та виступи авторки на наукових конференціях. Це свідчить про достатній рівень оприлюднення результатів дослідження, їх фахове обговорення та відповідність вимогам, що висуваються до дисертаційних робіт.

Перший розділ «Теоретичні засади підготовки майбутніх фахівців туризму до діяльності у професійному інформаційному просторі» присвячено всебічному аналізу сучасного стану розробленості досліджуваної проблеми, визначено її місце у системі професійної освіти та окреслено перспективні напрями подальших наукових пошуків. На основі критичного опрацювання значного масиву вітчизняних і зарубіжних наукових джерел розкрито еволюцію наукових поглядів на професійну підготовку майбутніх фахівців туризму. Здійснено критичний аналіз сучасних тенденцій цифрової трансформації туристичної галузі, а також виявлено їхній вплив на зміст та організацію освітнього процесу у закладах вищої

освіти. Особливу увагу приділено вивченню міжнародного досвіду використання цифрових технологій та інформаційно-комунікаційних засобів у підготовці фахівців туристичної сфери, що дало можливість визначити перспективні напрями адаптації кращих світових практик до вітчизняної системи професійної освіти.

Переконливим здобутком авторки є здійснена систематизація понятійно-категоріального апарату дослідження, яка дозволила уточнити зміст ключових понять, виявити їх взаємозв'язок та усунути окремі термінологічні неузгодженості, що існують у сучасній педагогічній літературі. Важливим результатом першого розділу є наукове обґрунтування сутності професійного інформаційного простору як педагогічної категорії та визначення його структурних компонентів, що стало методологічною основою подальшого моделювання процесу професійної підготовки майбутніх фахівців туризму.

Безумовною перевагою розділу є міждисциплінарний характер проведеного дослідження, у якому органічно поєднано педагогічний, інформаційний, компетентнісний та професійно-практичний підходи. Такий підхід дозволив авторці не лише сформувати цілісну концепцію професійного інформаційного простору, а й переконливо обґрунтувати необхідність цілеспрямованого формування готовності майбутніх фахівців туризму до професійної діяльності в умовах інформаційного туристичного простору. Представлені в розділі результати мають самостійне теоретичне значення та створюють належне науково-методичне підґрунтя для розроблення структурної моделі підготовки, запропонованої у наступному розділі дисертації.

Другий розділ «Моделювання процесу та педагогічні умови формування готовності майбутніх фахівців туризму до діяльності у професійному інформаційному просторі» містить результати теоретичного проектування цілісної системи професійної підготовки майбутніх фахівців туризму в умовах цифрової трансформації освіти. На основі проведеного теоретичного аналізу авторкою розроблено структурну модель підготовки, яка характеризується методологічною завершеністю, логічною послідовністю побудови та взаємоузгодженістю її структурних блоків. Важливо, що модель не обмежується описом окремих елементів освітнього процесу, а відображає цілісну систему взаємозв'язків між метою, змістом, педагогічними умовами, етапами реалізації, організаційно-методичним забезпеченням та очікуваними результатами професійної підготовки.

Схвальної оцінки заслуговує педагогічне обґрунтування етапів реалізації авторської моделі, що забезпечує послідовне формування готовності майбутніх фахівців туризму до діяльності у професійному інформаційному просторі. Авторкою науково обґрунтовано педагогічні умови ефективного функціонування моделі, розкрито механізми їх реалізації в освітньому процесі та продемонстровано можливості інтеграції запропонованих підходів у зміст професійної підготовки через модернізацію освітніх компонентів, організацію практичної підготовки й професійно орієнтованої позааудиторної діяльності. Такий підхід свідчить про високий рівень методичного опрацювання запропонованої педагогічної системи та її практичну спрямованість.

Варто відзначити психолого-педагогічну спрямованість авторської концепції підготовки. Формування готовності майбутніх фахівців туризму розглядається не лише як процес засвоєння професійних знань, цифрових технологій та інформаційно-комунікаційних інструментів, а й як цілеспрямований розвиток професійної мотивації, рефлексивних умінь, критичного мислення, інформаційної культури, здатності до професійного саморозвитку, саморегуляції та відповідального прийняття рішень у професійній діяльності. Саме така орієнтація на розвиток особистості майбутнього фахівця повною мірою відповідає сучасним тенденціям компетентнісного та студентоцентрованого підходів у вищій освіті.

Важливим науковим результатом другого розділу є також обґрунтування критеріїв, показників і рівнів сформованості готовності майбутніх фахівців туризму до діяльності у професійному інформаційному просторі. Вони логічно впливають із запропонованої структури готовності та забезпечують можливість її об'єктивного педагогічного оцінювання.

Це створює належне методичне підґрунтя для подальшої експериментальної перевірки ефективності розробленої моделі та підтверджує системний характер виконаного дослідження.

Третій розділ «Дослідно-експериментальна перевірка готовності майбутніх фахівців туризму до діяльності у професійному інформаційному просторі» відображає результати педагогічного експерименту, спрямованого на перевірку ефективності розробленої структурної моделі та визначених педагогічних умов її реалізації. Авторкою детально описано організацію експериментального дослідження, визначено критерії, показники та рівні сформованості готовності, здійснено комплексне педагогічне діагностування результатів.

Слід також відзначити доречне використання комплексу взаємодоповнювальних методів дослідження, що забезпечило достовірність отриманих результатів. Не менш важливим є статистичне обґрунтування результатів дослідження. Авторкою коректно використано методи математичної статистики, що забезпечило надійність інтерпретації експериментальних даних, підтвердило статистичну значущість отриманих результатів та дало підстави вважати сформульовані висновки достатньо обґрунтованими. Це свідчить про належний рівень експериментальної культури дослідження та підвищує рівень довіри до сформульованих авторкою висновків.

Проведений педагогічний експеримент підтвердив ефективність запропонованої моделі, що засвідчується позитивною динамікою сформованості всіх структурних компонентів готовності майбутніх фахівців туризму до діяльності у професійному інформаційному просторі.

Наукові положення дисертації достатньо аргументовані, результати експериментальної роботи є переконливими, а висновки логічно випливають із проведеного дослідження. Основні результати дослідження пройшли належну апробацію на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях, відображені у достатній кількості наукових публікацій, що відповідає вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Не применшуючи наукової цінності дисертаційної роботи, доцільно звернути увагу на окремі аспекти, які можуть бути предметом подальших наукових пошуків і дискусії.

1. У Вступі «професійний інформаційний простір туризму» визначено як «цілісне середовище, що поєднує інформаційні ресурси, цифрові платформи, інформаційні потоки та технології...» (наукова новизна). У загальних Висновках (п. 2) те саме поняття визначено інакше – як «інтегровану систему взаємопов'язаних компонентів..., у межах якої фахівець з туризму виступає центральним суб'єктом-модератором». Дві дефініції ключового конструкта дослідження, подані на початку і в кінці роботи, істотно різняться за складом суттєвих ознак. Доцільно узгодити формулювання або пояснити, чим зумовлена така зміна визначення протягом дослідження.

2. У розділах 2 і 3 (зокрема п. 3.1, табл. 3.1.5 та формули розрахунку показника) особистісний компонент готовності послідовно оцінюється за «ціннісно-рефлексивним» критерієм. У загальних Висновках (п. 2) цей самий критерій названо «цілісно-рефлексивним». Розбіжність зачіпає один із чотирьох базових критеріїв діагностичного апарату дослідження і потребує технічного виправлення.

3. У розділі 1 (п. 1.3) контингент пошукового експерименту визначено як 92 здобувачі освіти + 29 викладачів + 38 фахівців галузі = 159 осіб. У розділі 3 (п. 3.1) той самий пошуковий експеримент описано вже як такий, що охопив «159 осіб (92 здобувачі освіти, 29 науково-педагогічних працівників, 43 українські фахівці з туризму, 38 роботодавців)» – тобто перелік доповнено четвертою категорією («роботодавці»), а сума складників (92+29+43+38) дорівнює 202, а не заявленим 159. Потребує уточнення означена розбіжність між двома описами однієї й тієї самої вибірки, оскільки безпосередньо стосується репрезентативності емпіричної бази дослідження.

4. Для перевірки статистичних гіпотез у роботі застосовано виключно ϕ^* -критерій (кутове перетворення Фішера) для порівняння часток. Дослідження виграло б від застосування додаткових процедур: порівняння середніх значень інтегральних показників між групами, розрахунку розміру ефекту, а також перевірки значущості зрушень «до – після» всередині

кожної групи (наприклад, критерієм Вілкоксона), оскільки наявні дані це дозволяють. Означене підвищило б переконливість висновку про ефективність моделі та педагогічних умов.

Висловлені зауваження мають рекомендаційний характер, не знижують загальної високої оцінки дисертаційної роботи та можуть бути враховані авторкою у подальших наукових дослідженнях.

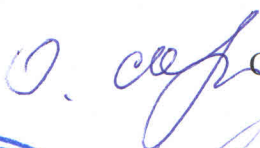
Висновок. Проведений аналіз дисертаційної роботи Парій Світлани Борисівни «Підготовка майбутніх фахівців туризму до діяльності у професійному інформаційному просторі» дає підстави констатувати, що авторкою виконано цілісне, самостійне та завершене наукове дослідження. Успішно розв'язано актуальне науково-педагогічне завдання, пов'язане з теоретичним обґрунтуванням та практичною реалізацією системи підготовки майбутніх фахівців туризму до професійної діяльності в умовах сучасного інформаційного простору.

Отримані результати характеризуються науковою новизною, достатнім рівнем теоретичного обґрунтування, практичною спрямованістю та належною експериментальною перевіркою. Запропоновані авторкою структурна модель, педагогічні умови та критерії формування готовності майбутніх фахівців туризму становлять вагомий внесок у розвиток педагогіки вищої школи та можуть бути ефективно використані у практиці підготовки здобувачів вищої освіти туристичного профілю.

Комплексна оцінка дисертаційного дослідження свідчить, що за рівнем актуальності, наукової новизни, теоретичного обґрунтування, практичної значущості, достовірності отриманих результатів, їх апробації та оформлення робота відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а також Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (зі змінами). Вважаю, що Парій Світлана Борисівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю А1 Освітні науки галузі знань А Освіта.

Рецензент:

кандидат наук з фізичного
виховання та спорту, доцент
доцент кафедри теорії та
методики фізичної культури і спорту
Запорізького національного університету

 Ольга СОКОЛОВА

Проректор з наукової роботи,
доктор технічних наук, професор

Дмитро ЯРИМБАШ